

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quarta. An posito assensu Præmissarum Intellectus necessitetur ad
assentiendum Conclusioni?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

sed causa, ut causa, debet simul naturā existere, cum suo effectu; ergo etiam praemissae cum conclusione. Probatur mi. quia causa, ut causa formaliter dicit aliquid relativum, sed relativa sunt simul naturā & cognitione; ergo etiam causa, ut causa.

Dico 2. Praemissae fundamentaliter consideratae debent esse simul in eodem instanti, temporis non tantum per habitum, aut actum recordationis, nec minus sola, sed utraq; per proprias entitates. Haec est etiam communis.

Probatur prima pars videlicet, quod debeant simul existere, quia sunt causae conclusionis, causae autem dum actu causant existere debent; ergo etiam praemissae.

Probatur secunda pars, quod non per habitum: Quia habitus est solummodo causa similitum actuum illis actibus a quibus est generatus, sed assensus praemissarum, & assensus conclusionis non sunt similes, quia sunt speciei diversi; ergo habitus praemissarum non potest concurrere ad actum scientificum conclusionis, sed tantum ad assensum praemissarum. Confirmitur: Quia habitus non datur potentiae, ad simpliciter operandum, sed ad faciliter operandum, quia potentia sine habitu potest producere & elicere actum, sine ullo prorsus habitu, sed praemissae requiruntur in intellectu ad simpliciter operandum, ergo. Probatur mi. quia impossibile est, ut intellectus conclusionem producat sine praemissis.

Probatur tertia pars videlicet, quod non sufficiat actus tantum recordationis. Quia tertiae mentis operatio essentialiter dependet à secunda, ita quod sine ea non possit causari, sed ista determinatis provenit à praemissis, ergo sine praemissis actu existentibus fieri nequit, nec actus recordationis defectum supplere potest, quia est imperfectior, & non continet in se assensum praemissarum.

Probatur deniq; ultima pars: Quia utraq; praemissa est causa; ergo utraq; simul existere debet & non una solum, quia tam bene ab una, quam ab altera dependet, nec est major ratio de una, quam de altera: cum utriusq; extremitates ingrediantur conclusionem. Sed propter habitus in contrarium sic

Arguitur. Habitus est quaedam virtus & semen principiorum; ergo continet in se activitatem illorum, adeoq; poterit concurrere ad conclusionem, sicut praemissae. R. dist. ant. est virtus & semen principiorum parziale, concedo, totale, nego, & distingo similiter consequens, & nego alteram consequentiam. Itaque, quia habitus non continet totaliter actum, quia eum totaliter producere nequit, sed requiritur potentia simul, ideoq; non potest efficere, quidquid potest efficere actus.

Instatur. Idem habitus est sufficiens in moralibus, ut tendat in intentionem & etiam in electionem; ergo etiam idem habitus principiorum, ut tendat in conclusionem & principia, adeoq; non erit causa solum partialis, sed etiam totalis. R. negando consequentiam utramq;

disparitas patet ex dictis supra, quia in intentione & electione reperitur eadem bonitas, in praemissis autem & conclusione non reperitur eadem veritas.

Dico 3. Non obstante illa similitudine praemissarum & conclusionis stat adhuc prioritas naturae. Nec haec habet in communi sententia difficultatem.

Probatur breviter: Omnis conclusio dependet essentialiter à praemissis veluti à causa, sed omnis dependentia arguit prioritatem aliquam, non aliam potius, quam naturae, ergo.

Dices: Si praemissae, ut priores cognoscuntur; ergo tunc ignoratur conclusio, quae est causatum, sed ignorato causato, ignoratur etiam causa, ergo. R. ex D. q. 9. Sup. ut Maffrius citat & habet Argumentum valere de praemissis formaliter, in ratione causae acceptis, non verò de praemissis fundamentaliter sumptis. R. 2. Aliud esse praemissas esse priores naturā, id est independentes à conclusione, & aliud, esse cognititas, non cognita conclusione, conclusio itaq; non dicit, quod cognoscantur, ut causae, non cognitā conclusione, sed esse naturā priores, id est independentes à conclusione.

QUAESTIO IV.

An posito assensu praemissarum in intellectu necessitetur ad assentiendum Conclusioni?

Sensus quaestionis est: An videlicet, quando intellectus apprehendit praemissas, ut evidentè veras & ex illis sequi conclusionem, possit tunc non assentiri conclusioni, licet jam assenserit, & concesserit, ac judicaverit praemissas veras & legitime dispositas, an verò necessario debeat elicere assensum circa conclusionem, per assensum autem nihil aliud intelligo, quam iudicium illud, quo intellectus iudicat aliquam propositionem esse veram, sicut per dissensum, iudicium, quo intellectus iudicat aliquam propositionem esse falsam. Pro clariori itaq; intelligentia

Notandum. Ex Scoto quodlib. 16. art. 1. *Necessitatem*, prout ad propositum inservit, seu determinationem potentiae ad actum esse duplicem. *Prima est contrarietatis & specificationis.* Secunda verò *exercitii, seu contradictionis.* *Necessitas specificationis* est, quā potentia necessitatur & determinatur ad aliquam determinatam speciem actus, ita ut si eliciat ullum actum circa objectum ille actus debeat esse huius speciei potius, quam oppositae, ita tamen, ut possit elicere, vel non elicere actum hunc, sic voluntas se habet respectu boni in quo nullam reperit rationem mali, licet enim voluntas possit velle vel nolle bonum, tamen si se determinat ad ullum actum circa bonum, ille actus erit potius volitio, quam nolitio, voluntas enim non potest nolle bonum, quia bonum, licet posset illud non velle, unde non velle & nolle inter se distinguuntur, quia nolle est actus positivus, non velle est negatio volitionis positivae, quare potest quis non velle, qui non potest habere nolle, ut

VI.

Est tamen aliqua prioritas.

VII.

II.

II. alia est necessitas exercitii, alia contradictionis.

pater in dormientibus. Necessitas exercitii est, quâ voluntas ita necessitatur, ut non possit non elicere actum, sic necessitatur potentia viviva, quia posito presente objecto & potentia non impeditur, non potest non videre, hæc necessitas tollit libertatem, non tamen primâ.

III.
Est etiam
similis duplex
libertas.

Notandum secundo: Huic duplici necessitati duplicem correspondere libertatem, Libertas videlicet contrarietatis & specificationis, & Libertas contradiçtionis & exercitii, Libertas contrarietatis est illa, quâ potentia potest elicere hunc actum, vel ejus contrarium, verbi gratiâ, quâ voluntas potest elicere volitionem, vel nolitionem circa objectum, item quâ intellectus ex imperio voluntatis potest elicere assensum, vel dissensum. Libertas contradiçtionis est, quâ potentia potest elicere, vel non elicere actum, verbi gratiâ, quâ voluntas potest elicere, vel non elicere volitionem objecti, & idem dicitur de intellectu ex imperio voluntatis, & ideo hæc dicitur contradiçtionis, quia potest potentia habere actum, aut negationem ejus, quæ est contradiçtorium actus. Contrarietatis dicitur talis, quia potest hunc habere actum positivum, aut alium contrariè oppositum sibi, sola igitur necessitas exercitii tollit libertatem simpliciter, esto enim: voluntas non possit habere nolitionem boni & consequenter necessitetur necessitate specificationis potest tamen nullum actum elicere circa bonum, & sic est libera libertate contradiçtionis non contrarietatis. His itaq; prænotatis

IV.
Intellectus
necessitatur
ad assensum
conclusionis,

DICO I. Posito assensu præmissarum in se verarum & bene dispositarum ac applicatarum intellectus necessitatur ad conclusionem necessitate specificationis. Ita Doctor 1. Post. 8. D. Thomas, Durandus &c.

Et probatur primò: Autoritate D. Augustini. Dialect. 3. Ex duabus sententiis (id est præmissis) confectis illa summa sequitur, quæ jam necessariò concedatur. Et in Enchiridio ad Laur. 13. Connexio ait: ratiocinationis velut inevitabiliter compellit hoc dicere.

Probatur secundò: Autoritate Arist. qui Syllogismum definit 1. Prior. 1. & 1. Top. 1. Quòd sit oratio in quo quibusdam positis (id est causis) aliud quoddam ab his, quæ posita ex necessitate accidunt, quòd hæc sint.

Probatur Conclusio tertio
Ratione: Implicat intellectum aliqua duo judicare unita, tertio saltem in creatis, & postea non judicare ea esse unita inter se; ergò implicat, quòd extrema conclusionis judicet esse unita cum medio, quin ea judicet esse unita inter se in conclusione; probatur aut. quia implicat intellectum dissentire primo principio ex terminis noto, quale est illud principium in creatis quæcumq; sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se, ergò.

V.

Dices: Intellectum ex se quidam non posse, bene tamen ex imperio voluntatis. Sed Contra, sic se habet intellectus ad verum, sicut voluntas ad bonum, quia sicut objectum adæquatam volitionis est bonum & objectum adæquatam nolitionis est malum, ita objectum

adæquatam assensus est verum, & objectum adæquatam dissensus est malum, sed voluntas non potest nolle bonum aliàs tenderet extra suum objectum adæquatam, ergò non potest intellectui imperare, ut dissentiat vero, quòd probatur: quia voluntas non potest habere majorem libertatem, aut potestatem in imperando actum intellectus, quàm in eliciendo suos, ergò.

Confirmatur & Probatur

secundò simul Conclusio: Non potest intellectus de aliqua re judicare dissentiendo, nisi præcesserit aliqua ad dissentiendum apprehensio, sed si intellectus concessit & admisit præmissas, non præcessit aliqua apprehensio falsi; ergò intellectus non potest judicare vere esse falsum, consequenter necessitabitur necessitate specificationis: major patet, quia necessariò ante quòdlibet judicium debet prius præcedere apprehensio; ergò: minor autem supponitur, ergò.

Probatur tertio: Non potest intellectus dissentire conclusioni, nisi dissentiat præmissis; ergò posito, quòd assenserit præmissis necessariò debet assentire conclusioni; probatur consequentia, per præmissas specificatur conclusio; ergò si assensit præmissis, debet etiam assentire conclusioni.

Probatur quartò: Si posset intellectus meus non assentire conclusioni, huic factæ in Darii præmissis istis: Omnis Mater diligit Filium, Medea est Mater, visis & concessis, negare hanc conclusionem: ergò Medea diligit Filium, posset simul assentire duobus contradiçtoriiis, sed hoc est impossibile, ergò. Probatur sequela, quia si dissentit huic, Medea diligit Filium, debet necessariò hanc admittere aliqua Mater non diligit Filium, sed hæc est contradiçtoria majoris, jam ante concessæ; ergò assentiret duobus contradiçtoriiis. Sed

Opponitur Autoritas Aristotelis 2. Priorum, ubi dicit: quòd contingat aliquem scire Mulam esse sterilem hanc esse mulam & tamen dubitare adhuc, an habeat aliquid in ventre; ergò intellectus non necessitatur ad assensum conclusionis; probatur consequentia, tantum repugnat, quòd conclusio aliqua certa vertatur in dubium quantum si negatur; ergò si de ea dubitari potest, potest eidem simpliciter dissentire. R. Ex Doctore Aristotelem intelligendum sic, scilicet ad assensum conclusionis non sufficere assensum præmissarum, sed etiam requiri, quòd considerentur, ut sibi invicem connexæ & coordinatæ, unde in forma Responderi potest dist. ant. Contingit aliquem scire &c. & dubitare, an habeat aliquid in ventre, si propositiones secundum se spectentur, concedo ant. si considerentur sub forma syllogistica & majoris & minor sit concessa, nego ant. & consequentiam, cum consequentia probationis. Sed

Instatur: Intellectus in talibus præmissis etiam syllogisticè dispositis, est adhuc despotice subiectus imperio voluntatis, ut docet Aristoteles 1. Polit. 3. ergò potest adhuc prohibere, quòd assentiat & præcipere, quòd dissentiat, R. negando consequentiam, quia licet sit subiectus voluntati, tamen positis omnibus prærequiritis ad agendum necessitatur ad agendum ex

eo, quòd potentia sit naturalis, unde voluntas quidem impedire & facere potest, ut non assentiat præmissis, si tamen concedit assentiri præmissis, non potest amplius impediri, ut clarè patet ex probatione secunda sequentis conclusionis.

Urgetur: Contingit defacto, ut Philosophi satis experti in regulis Logicæ concedant has præmissas ex convenientia voluntatis: Omne totum est majus sua parte, linea in infinitum protensa est totum, & tamen negat secundum regulas Logicæ illatum: ergò linea in infinitum protensa est major sua parte, quia putant, quòd pars infiniti sit infinita, & quòd unum infinitum additum infinito alteri, non sit majus ipso; ergò solum ad negandas præmissas bene dispositas voluntas intellectum determinare potest, sed etiam iis concessis ad dissentiendum conclusioni. R. negando ant. nullus enim, qui admittit eas præmissas, negat, aut negare potest conclusionem, sed illi qui negant conclusionem, negant etiam majorem, aliàs deberet assentiri duabus propositionibus contradictoriis, quod est impossibile, quia si admittis præmissas negaret hanc conclusionem, linea in infinitum protensa est major sua parte deberet admittere hanc; ergò aliquid totum non est majus sua parte, quod est contradictorium majoris concessæ. Hinc

DICO 2. Positis & concessis præmissis & visâ bonitate consequentiæ, necessitatur intellectus etiam ad assensum necessitate exercitii. Hanc post Doctorem plurimi tùm Recentiores, tùm alii tenent. Est etiam D. Augustini, ubi non modo de conclusionibus veris, sed etiam probabilibus & falsis hæc dicit: *Nemo ad conclusionem falsam consequentem (id est necessariò) impellitur, nisi prius consenserit falsis, quibus eadem conclusio, velit nolit efficitur.*

Probatur ratione primò. Agens naturale ultimè dispositum, & non impeditum positis omnibus prærequisitis, non potest non agere, sed intellectus est tale agens, & quando præmissæ adsunt cum assensu illarum, intellectus habet omnia requisita ad eliciendum assensum conclusionis; ergò necessariò ipsum eliciet.

Dices: Si intellectus necessariò eliciet assensum conclusionis, non erit necessarius, nec possibilis aliquis habitus ad conclusionem eliciendam, sed hoc est contra communem, ergò. Probatur sequela, quia ad potentias naturales non datur ullus habitus. Sed &c. ergò. R. hoc argumentum non solum militare contra conclusionem, sed etiam contra assensum præmissarum & principiorum, si etenim naturalitèr iudicet præmissas, gratis ponetur habitus, cum ad potentiam naturalem non datur habitus, ut argumentum asserit, cum tamen adversarii etiam admittant habitus principiorum, & si argumentum universalitèr concluderet, omnes omninò habitus intellectuales tolli deberent, cum omnes actus intellectus sint naturales. R. ergò secundò, quòd habitus tunc maximè servantur & utiles sint, cum præmissæ ita clarè non disponuntur, nec ita evidentes & certæ apparent, tum ut intellectus facilè assentiat conclusioni

extra præmissas propositæ per modum simplicis propositionis.

Probatur Conclusio secundò: XII.

Si posset intellectus positus & concessis præmissis non assentire conclusioni, hoc deberet provenire ex eo, quòd voluntas distraheret intellectum ab assensu præmissarum, sed hoc fieri nequit, ergò. Probatur mi. Quia voluntas, aut distrahit intellectum in illo instanti, aut in alio, neutrum dici potest, ergò. Probatur mi. quia si distraheret illum in aliquo instante sequente, id fieret nimis tardè, quia jam præcessisset assensus conclusionis; nec in eodem & præsentis distrahere potest, quia jam concessit eam, aliàs non concederet præmissas. Sed pro Contraria sententia

Arguitur primò: Bonum non potest necessitare voluntatem necessitate exercitii; ergò nec verum poterit necessitare intellectum. R. negando consequentiam, quia voluntas est ex natura sua potentia libera, quæ positis omnibus requisitis ad agendum agere potest, vel non agere, non sic autem intellectus, qui est potentia necessaria adeoq; positus omnibus requisitis ad agendum, necessariò agere debet.

XIII.
Intellectus potest necessitare licet non voluntate.

Instatur. Quòd intellectus sit potentia necessaria, non sequitur, quin ab alio impediri possit; ergò quòd sit necessariò, non statim sequitur, debere eum agere positis omnibus requisitis: probatur ant. Potentia locomotiva est potentia naturalis, sed hæc potentia potest impediri à voluntate; ergò etiam intellectus, licet sit potentia naturalis, poterit impediri. R. negando ant. cum consequentia probationis: quia quòd intellectus non possit impediri à voluntate non præcisè provenit ex eo, quòd sit potentia naturalis, sed quia est potentia naturalis, non subordinata quoad omnes suos actus voluntati, cum in multis ipsam præcedat, & voluntatem manuducat ad volenda & imperanda, potentia verò locomotiva est simpliciter, quoad omnes suos actus subordinata voluntati, & nullo modo est cognoscitiva.

Arguitur secundò. Quando intellectus assentit his præmissis: XIV.

Omnis homo est animal, omne risibile est homo, non necessitatur ad inferendam hanc conclusionem: Ergò omne risibile est animal, quæ est conclusio deducibilis ex illis præmissis in Barbara; ergò non necessitatur concessis præmissis inferre determinatam conclusionem; probatur ant. quia posset istam inferre; *Ergò aliquid risibile est animal, quæ est deducta ex iisdem principiis in Baralipon, & hanc etiam non determinatè infert, quia posset inferre priorem & consequentèr non necessabitur, quia non est assignabile, ad quam potius præ altera necessitaretur. R. dist. ant. & antecedens probationis, si videat bonitatem consequentia in una & non in altera, nego ant. si non, concedo ant. & nego consequentiam.* Itaq; intellectus nunquam necessitatur ad assensum conclusionis, nisi videat bonitatem consequentiæ, si ergò intellectus prius videat bonitatem consequentiæ in *Barbara*, necessitabitur ad assensum conclusionis in *Barbara*, si verò videat prius bonitatem consequentiæ in *Baralipon*, necessitabitur

fitabitur ad assensum conclusionis in Baralipton.

Instatur: Supponatur, quòd in eodem instanti videat intellectus bonitatem consequentiae in utroq; modo, saltem tunc non necessitabitur ad unam conclusionem potius, quàm ad alteram, nempe non magis ad eam, quæ sequitur ex *Barbara*, quàm eam, quæ sequitur in *Baralipton*, ergò. R. quòd tunc necessitabitur ad assensum conclusionis in *Barbara*, cum hæc conclusio sit magis evidens, utpote in modo directè concludente perfectè, & consequenter movebit fortius intellectum, conclusio verò in *Baralipton*, cum sit indirecta non tam fortiter movet, quia quando intellectui proponuntur duo objecta, quorum unum est evidens, & alterum est minus evidens, tunc rapitur intellectus ab objecto evidentiori & fortius movente.

Urgetur. Hinc sequeretur, quòd intellectus possit assentiri præmissis & simul videre bonitatem consequentiae, & tamen non necessitari ad assensum, ut patet in prædicto casu; ergò intellectus non necessitatur ad assensum visâ etiam bonitate consequentiae; probatur sequela, quia tunc videtur bonitas consequentiae in *Baralipton*, & tamen intellectus non necessitatur ad eam, ergò. R. dist. sequelam. Si intellectus non rapiatur ab objecto evidentiori & fortius movente, nego sequelam, si sic concedo sequelam, tunc etenim impeditur intellectus ab objecto fortius movente, ne eliciat assensum conclusionis inevidentioris. R. 2. Quòd quando intellectus in eodem instanti, videret bonitatem consequentiae, utriusq; posito assensu præmissarum, quòd tunc intellectus necessitetur ad assensum utriusq; conclusionis eliciendum, vel saltem ad eliciendum assensum conclusionis evidentioris in primo instanti, & ad assensum minus evidentis in secundo instanti, qui assensus eliceretur in primo instanti, nisi ab objecto fortiori impidiretur.

xv.

Arguitur tertio. Si sufficeret assensus præmissarum, ad assensum conclusionis. Sequeretur, quòd si quis assentiretur uni principio, necessariò deberet scire omnes conclusiones ex illo deducibiles, sed hoc est inconveniens, ergò: probatur sequela, quia non esset ratio, quare potius ad unam determinaretur, quàm ad alias, cum omnes æqualitè sequantur, ergò. R. negando sequelam, ad probationem dico, rationem esse, quia illud commune principium, ex quo plures deduci possunt conclusiones, applicatur & determinatur per subsumptionem, seu per propositionem, quæ dicitur minor, ut in exemplo patet isto, si quis diceret: *Omne animal rationale est vivens*, ex quo deducere posset tam benè, quòd Petrus sit vivens, quàm quòd canis aut cattus, nihilominus si inferatur, quòd Petrus sit vivens, determinatur per hanc subsumptionem, *sed Petrus est animal rationale*, ex quâ subsumptione determinatur postea intellectus, ut inferat potius; Ergò Petrus est vivens, quàm quòd inferat; ergò canis aut cattus est vivens. Sed

Instatur. In Enthymemate non potest conclusio determinari per subsumptionem; ergò nulla solutio; probatur ant. quia ibi nulla est, ergò. R. 1. dist. ant. non determinatur per subsumptionem explicatam, concedo, implicitam, nego ant. & consequentiam, & similiter dist. ant. & negatur consequentia absolute; unde R. negando consequentiam, quia nec de enthymemate hic agitur quæstio, sed de integro Syllogismo, in quo formalitè & explicitè duæ præmissæ præmittuntur, hinc tamen nec sequitur, quòd omnes conclusiones sequi debeant, quæ sequi possunt, quia deest determinatio ad omnes, unde una tantum sequitur, quæ sequi deberet, apprehenditur ita, ut posito solo antecedente, intellectus non statim necessitetur ad inferendam conclusionem determinatam, propter antecedentis indifferentiam.

Quæres, An si sint præmissæ tantum probabiles, & illis assentiat intellectus, an tunc necessitent quoq; intellectum ad inferendam conclusionem? R. intellectum duplitè posse considerare præmissas, eisq; assentiri, seu duplitè posse eas intellectui nostro objici: Primò modò, ut probabiles sunt, cum formidine actuali de opposito, & sic si objiciantur intellectui non necessitant, eum ad inferendam conclusionem necessitate exercitii, quia tunc non cognoscit eas veluti absolute & determinatè veras, nec est determinatus ad unam potius, quam aliam inferendam. Secundò modò præmissæ probabiles objici possunt intellectui, ut determinatè veræ sunt, sine formidine actuali de opposito, & si sic intellectus apprehendat præmissas ut veras, necessitabitur necessitate exercitii ad inferendam conclusionem, quia intellectus vero ut vero non potest dissentiri, nec potest non assentiri, cum sit potentia naturalis à voluntate non impedibilis nisi indirectè.

Quæres secundo. An assensus Conclusionis, ita necessariò dependeat ab assensu præmissarum, ut nec naturalitè, nec supernaturalitè sine eo haberi queat? ad hoc respondeo Conclusionem &

Dico 3. Assensus conclusionis etiam per potentiam absolutam est inseparabilis ab assensu præmissarum. Ita Mast. disp. 11. Log. q. 5. n. 37. &c. Probatur, propria passio non est separabilis à suo subjecto etiam per potentiam Dei absolutam, ut dixi agendo de proprio, sed dependentia à præmissis est passio conclusionis, quæ conclusionis, & ipsi realitèr identificata, ergò.

Dices: Præmissæ sunt causa efficiens conclusionis, sed certum est, quòd Deus possit supplere causalitatem causæ efficientis; ergò potest producere conclusionem sine præmissis. R. concessâ ma. dist. mi. Potest Deus supplere causalitatem causæ efficientis in absolutis, concedo, in respectivis, nego mi. & consequentiam. Conclusio autem ut conclusio habet rationem respectivi ad præmissas.

DISPU-